

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

17
1923

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ. Σ. Π. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΜΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΝΤΑ

Μεταξὺ τῶν καταλοίπων τοῦ Λάμπρου εὗρέθη καὶ φάκελλος μὴ καταγραφείσῃ ἐν τῷ καταλόγῳ καὶ περιέχων τὰ ἀκόλουθα·

1) Δέκα καὶ τέσσαρα φύλλα χάρτου ($0,19 \times 0,14$) ὧν τὰ δέκα καὶ τρία πρῶτα γεγραμμένα φέροντα ἀρίθμησιν κατὰ σελίδα 1-26. Τὰ φύλλα ταῦτα συνδεύει εἰσαγωγή γεγραμμένη ἐπὶ φύλλου χάρτου ($0,31 \times 0,21$) φέρουσα ἐπιγραφὴν μὲν «'Ανέκδοτος 'Αληπασιάς» ἐπιγραφὴν δὲ «'Ἐν Κερκύρα κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1893.

Σπυρίδων Κ. Παπαγεώργιος·

Ἴδου τὸ περιεχόμενον τῆς εἰσαγωγῆς ταύτης·

«'Ανέκδοτος 'Αληπασιάς

Ὁ τύραννος τῆς Ἠλείου Ἀλῆ-Πασᾶς, ἐπιχειρήσας ν' ἀποστατήσῃ ἀπὸ τῆς Πύλης, προσεβλήθη ὑπὸ τῶν αὐτακρατορικῶν τουρκικῶν στρατευμάτων καὶ ἀπεκλείσθη ἐν ἔτει 1820 ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ· ἐκεῖθεν ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν καὶ ἀπελευθέρωσίν του τοὺς ἄρματωλοὺς καὶ κλέφτας τῶν ὀρέων. Ἐν τούτοις τὸ μὲν φρούριον ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ-Πασᾶ, ὃ δὲ τύραννος ἐσκόπει νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὰς πυριτιδαποθήκας καὶ ν' ἀναφλεχθῇ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θησαυρῶν του. Ἀλλὰ παραπεισθεὶς ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Χουρσίτ ἐγκατέλιπε τὸ φρούριον καὶ μετέβη εἰς τὸ ἐν τῇ λίμνῃ τῶν Ἰωαννίνων Νησί. Ἐκεῖ δι' ἀπάτης ἄοπλος ὢν συνελήφθη καὶ ἐφονεύθη, ἡ δὲ κεφαλὴ του ἀποκοπέσῃ ἀπεστάλη εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σουλτάνον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1822 ἔτους.

Τὸν ἀποκεφαλισμὸν τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, τὴν πρόσκλησιν τῶν ἄρματωλῶν καὶ κλεφτῶν, τὰ διαβούλια αὐτοῦ, τοὺς δόλους τοῦ Χουρσίτ-Πασᾶ, τὴν ἀποχώρησιν τοῦ τυράννου εἰς τὸ Νησί καὶ τὸ οἰκτρὸν αὐτοῦ τέλος περιγράφει ζωηρῶς τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον νῦν τὸ πρῶτον, καθόσον γνωρίζομεν, ἐπικὸν ποίημα. Τοῦτο εἴρομεν μεταξὺ τῶν χαρίων τοῦ μακαρίτου πατρὸς μας, ἰδιοχείρως γεγραμμένον. Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ σημειοῦται ὅτι ἔγραψεν ἐν Κερκύρα ἐν ἔτει 1830.

Τίς ὁ ποιητὴς τοῦ ποιήματος τούτου, μακροῦ ἔμου καὶ ἀξιολόγου; Ὁ Legrand ἐν τοῖς «Μνημείοις τῆς Νεοελληνικῆς» ἐδημοσίευσεν ποίημα ἐπιγραφόμενον «Ὁ Ἄλῃ-Πασάς» ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει τὸ προκειμένον πρὸς ἐκεῖνο. Ἐπίσης οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν «Ἄλῃ-Πασιάδα» ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ Κ. Σάθας ἐν ταῖς Ἱστορικαῖς Λιατριβαῖς» (σλ. 123-31), καὶ ἡς ποιητὴς ἦτο ὁ ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἄλῃ-Πασά φωμιζόμενος κόλαξ τουρκαλβανὸς Χατζῆ-Σαχρέτης. Ὁ Χατζῆ-Σαχρέτης ἄλλως τε, κατὰ τὸν Σάθα, ἀπεβίωσεν ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ τυράννου ἐν Ἀλβανίᾳ (σλ. 127).

Ὁ Π. Ἀραβαντινὸς (Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου Τμ. Α', σ. 31) προκειμένου λόγου περὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἄλῃ-Πασά δημοσιεύει ἀπόσπασμα «δημοτικοῦ τινος ἄσματος, ὡς λέγει, περιγράφοντος τὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ καταστροφὴν τοῦ Ἄλῃ, ὅπερ ὡς λέγεται, συνέταξεν εἰς Ἀλβανότουρκος αὐτοσχεδιαστής». Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο περιέχεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ ποιήματι ἀπὸ τοῦ στίχ. 93 «καθὼς μαυρίζουν κτλ. μέχρι τοῦ στ. 102 «στοὺς κάμπους ἀναδεύονται κλ.» ἔξαιρέσει τοῦ στ. 100 «ὄντως νὰ ἰδοῦνε κτλ.» ὅστις ἔλλειπει παρὰ τῷ Ἀραβαντινῷ.

Ἵσπε τοῦ ἡμετέρου ὅλου ποιήματος ποιητὴς θὰ ἦτο κατὰ ταῦτα ὁ ἄγνωστος Ἀλβανότουρκος αὐτοσχεδιαστής. Ὁ ἀναγινώσκων κατωτέρω αὐτὸ βεβαίως θέλει θαυμάσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἔπους, ἰδίως τὴν ἀκρίβειαν τοῦ στίχου, τὴν ρέουσαν γλῶσσαν, τὴν γοργότητα τῆς περιγραφῆς, τὴν ἰσχυρὰν φαντασίαν. Νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ποιητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Χατζῆ-Σαχρέτης, ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἄλῃ-Πασιάδος τοῦ Σάθα θὰ ἦτο ἴσως τολμηρόν, μᾶς ἐμποδίζει ἄλλως τε εἰς τοῦτο καὶ ἡ παρὰ τῷ Σάθα χρονολογία τοῦ θανάτου αὐτοῦ, συμβάντος πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ τυράννου. Οὐχ ἦττον δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκρούσωμεν ὅτι ἐν πολλοῖς στίχοις τοῦτο τὸ ποίημα εἰς ἡμᾶς τοῦλάχιστον ὑπενθυμίζει ἐκεῖνο. Ὅπωςδήποτε ἐπὶ τοῦ προκειμένου προθύμως ἀπεκδεχόμεθα τὴν κρίσιν καὶ ἄλλων δυναμένων νὰ κρίνωσιν.

Ἵτι ὁ ἡμέτερος πατὴρ ἔγραψε τὸ ποίημα ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1836, δεικνύει ὅτι ἤδη αὐτὸ οὐχὶ μόνον ἐκ παραδόσεως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἦτο γνωστόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς γραφῆς εἶχε μονιμοποιηθῆ

καὶ μέχρι Κερκύρας διαδοθῆ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ νήσῳ πολλῶν Ἑπειρωτῶν καὶ Ἀλβανῶν.

Ἐν Κερκύρῃ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1893.

Σπυρίδων Κ. Παπαγεώργιος

Ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς γίνεται δῆλον ὅτι ὁ Σπ. Παπαγεώργιος ἔγραψε τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἀντέγραψε τὸ ποίημα, ἀπέστειλε δ' ἀμφοτέρωτα πρὸς δημοσίευσιν. ἤτις δὲν ἐγένετο, διότι κατὰ σημείωσιν ἰδιόγραφον τοῦ Ἀίμπρου ἐν τέλει τῆς εἰσαγωγῆς «Ἐξεδόθη ὑπὸ Κροστῶλη ἐν τῇ φωνῇ Ἑπείρου».

2) Τετράδιον ἀποτελούμενον ἐκ τριάκοντα καὶ δύο φύλλων χάρτου (0,30X0,20) γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὕψεως καὶ φερόντων ἀρίθμησιν κατὰ γεγραμμένην σελίδα 1—32. Τὸ τετράδιον φέρει ἐπιγραφὴν «Ἔπος ἀνέκδοτον περὶ τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σὺν ἐπιστολῇ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'» καὶ ὑπογραφὴν «Ἐν Ἀλμυρῷ τῇ 17 Αὐγούστου 1901

Ἀθ. Ι. Σπυριδάκης Ἑπείρωτης».

Τὸ τετράδιον τοῦτο συνοδεύεται ὑπὸ ἐπιστολῆς γραφείσης «Ἐν Ἀλμυρῷ τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1902» καὶ ἀπευθυνομένης «Τῷ ἀξιότιμῳ προέδρῳ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ, κυρίῳ, καὶ Τιμοκίοντι Ἀργυροπούλῳ εἰς Ἀθήνας». Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει ὑπογραφὴν «Ἀθ. Ι. Σπυριδάκης». Ὁ Σπυριδάκης γράφει τῷ Ἀργυροπούλῳ ὅτι κατ' Αὐγουστον εἶχεν ἀποστείλει «πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ Ἑπτηρίδι» διατριβὴν, ἣτις ἐπεγέγραπτο Ἔπος περὶ τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σὺν ἐπιστολῇ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' προερχόμενα ἀμφοτέρωτα ἐκ χειρογράφου τῆς καθ' ἡμᾶς ἐταιρείας» καὶ ὅτι τὸ ἀποσταλὲν δὲν ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἑπτηρίδι τοῦ Παρνασσοῦ, ἐὰν δὲ τυχὸν δὲν θὰ ἐδημοσιεύετο ἐν τῇ Ἑπτηρίδι νὰ ἀποσταλῆ αὐτῷ ὀπίσω ὅπως δημοσιεύσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' «ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐταιρείας» τῆς ἐταιρείας δηλαδὴ τῆς Ὁρθρουοσ. Εἶνε φανερόν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν τετράδιον, τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τριάκοντα δύο φύλλων χάρτου. Ἐν τῷ τετραδίῳ τούτῳ ὑπάρχει πρῶτον ἀντίγραφον τῆς γνωστῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' πρὸς τὸν Πολύκαρπον Λαρίσης μετὰ μικρᾶς εἰσαγωγῆς (σ. 1—5) καὶ δεύτερον ἀντίγραφον τοῦ γνωστοῦ ἔπους περὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (5—32) προτασσομένης καὶ τούτου εἰσαγωγῆς. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ὁ Σπυριδά-

κας ἐν σελίδι 1 σημειοῦ «τὴν αὐτόγραφον ταύτην ἐπιστολὴν Γρηγορίου τοῦ Ε΄ διωσθεῖσαν ὑπὸ τινος διακόνου τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης Πολυκάρπου, φρονευσθέντος ὑπὸ τοῦ Δράμαλι τῷ 1821 κατέχει ἡδη ὁ ἐκ Ντάρδας τῆς Κορυτσᾶς κ. Θωμᾶς Ἀντωνίου, ὁ ὁποῖος εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἔστερξε νὰ δωρηθῆται τὴν ἐπιστολὴν τῇ ἐταιρείᾳ «Ὁρθοῦ» εἶτα ὁμῶς μεταμεληθεὶς, τίς οἶδεν ὑπὸ ποιῶν λόγων παρακινήθεῖς, ἤρνησατο τὴν δωρεάν. Εὐτυχῶς λαβόντες ἀντίγραφον διεδώσαμεν τὸ κείμενον τῆς πολλοῦ λόγου ἀξίας ταύτης ἐπιστολῆς»¹. Ἐν σελίδι δὲ ὃ προκειμένου περὶ τοῦ ἔπους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τὰ ἑξῆς:

«Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἀλμυρῷ φιλαρχαίου ἐταιρείας τῆς Ὁρθροῦς μετὰ τῶν χειρογράφων ὑπάρχει καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 21 δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Ντάρδας τῆς Κορυτσᾶς κ. Θωμᾶ Ἀντωνίου, κατόχου καὶ τῆς μνημονευθείσης ἐπιστολῆς τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄ ὅπερ ἐπιγέγραπται

«Ἱστορία τοῦ φοβεροῦ Ἀλῆ πασᾶ»

Εἶναι δὲ τοῦτο ἔπος ἐν πολιτικοῖς στίχοις ἐν βιβλ.¹ 600 πρὸ ἐκάστου δὲ μέρους αὐτοῦ προτέταται περίληψις. Καὶ τὸ μὲν ἔπος πεποιήται τῇ 3 Ἰουλίου 1823, τὸ δὲ προκειμένου χειρόγραφον ἀντιγέγραπται ἐν Βελλάγρῆδοις τῇ 14 Ἰουλίου 1826 ὑπὸ τοῦ ἐκ Γραμπόβου Ἀναστασίου Ἀποστόλου. Τίς ἔστιν ὁ ποιητὴς τοῦ προκειμένου ἔπους δὲν γνωρίζομεν διότι ἐν τῷ χειρογράφῳ οὐδεμία γίνεται τούτου μνεῖα, τοῦ ἀντιγράψαντος αὐτὸ φιλοτιμηθέντος νὰ διασώσῃ μόνον τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα οὐχὶ δὲ καὶ τὸ τοῦ ποιητοῦ, ἴσως διότι δὲν ἐγίνωσκε αὐτὸ τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσο καὶ ὁ κ. Τρύφων Εὐαγγελίδης, ὅστις καθ' ἃ παρακατιόντες θὰ ἀποδείξωμεν εἶχεν ἀντίγραφον τοῦ προκειμένου ἔπους τῆς Ἀληπασιάδος κατ' αὐτὸν

1. Τὰ ἀνωτέρω ἔγραψεν ὁ Σπυριδάκης ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν τῇ 17 Αὐγούστου 1901, ἐν τούτοις ἐν ἑτέρῳ τινὶ ἀντιγράφῳ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε΄ πρὸς τὸν Λαρίσης Πολυκάρπον, περιεχομένην ἐν τῷ ἡμετέρῳ καταλόγῳ καὶ φέροντι χρονολογίαν «Ἐν Ἀλμυρῷ τῇ 14 Μαΐου 1901» καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Σπυριδάκι, ἀνάγινώσκομεν «τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον ἐδωρήθη παρὰ τοῦ κ. Θωμᾶ Ἀντωνίου καὶ κατετέθη ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς ἐν Ἀλμυρῷ φιλαρχαίου Ἑταιρείας «Ὁρθροῦ» κατοχωρισθὲν ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐταιρείας ὑπ' ἀριθ. 805 τῇ 20 Ἀπριλίου 1901, τότε δ' ἔστι πιστότατον ἀντίγραφον».

1. Τὸ ὑπὸ τοῦ Σπ. Παπαγεωργίου ἀντιγραφὲν κείμενον περιέχει στίχ. 1:2 μόνον.

διαμέρον τοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὁρθουοῦς κειμένου λέγει ὅτι ποιητὴς ταύτης εἶνε ὁ Κοσμὸς Θεσπικτός, οὐχὶ δὲ ὁ Χατζῆ Σαχρέτης ἀποθανὼν τῷ 1819 καὶ ἐπομένως μὴ ἰδὼν τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Φαίλαριδος τῆς Ἡλείου¹⁾.

Τὸ ποίημα ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀντιγράφῳ περατοῦται ὡς ἐξῆς :

«Τέλος τῆς ἱστορίας τοῦ φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ καὶ εἰς τὸν κόσμον ὄλον ζαῖκουσμένου Ἀλῆ πασᾶ τοῦ Τεπελένλῆ ὄσον διὰ τὴν τρονομιάδων του, ἀνδρείαν του καὶ διὰ τὴν πλουσιότητά του.

1823 Ἰουλίου 3.

Ἐγγραφή δὲ διὰ χειρὸς Ἀνυστασίον Ἀποστόλη τοῦ ἐκ Γραμματοῦ ἐκ εἰς ἑκατὸ ἐν μηνὶ Ἰουλίου 14 ἐν Βελιγραδίοις.

β) Τετράδιον ἀποτελούμενον ἐξ ὀκτώ φύλλων (0,24×0,16). Αἱ ἔγγραμμένα σελίδες 13. Τὸ τετράδιον ἄρχεται

«Περὶ ὑπερηφανείας
στιχούργημα Ἰω. Δ. Ξουρῆ
ἐκδιδόμενον

ὑπὸ Κωνστ. Α. Γουναροπούλου ἱατροῦ

Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορ. καὶ ἔθνολ. ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος (τόμ. Α' τεύχ. τρίτῳ σελ. 461—480) ἐδημοσίευσά στιχούργημα τοῦ ἐκ Κύμης τῆς Εὐβοίας δημῶδους ποιητοῦ Ἰω. Δ. Ξουρῆ περὶ τῶν κατ' Ἀθῶ καὶ Τενέδον ναυμαχιῶν τοῦ Ῥώσου ναυάρχου Δ. Συναβῆν κατὰ τὸ 1807 καὶ περικοπὴν (σελ. 477) περὶ καταστροφῆς τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως Τενέδου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ δημοσιεύω νῦν τὸ περὶ ὑπερηφανείας στιχούργημα τοῦ αὐτοῦ καίτοι ἔλλιπές.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται δῆλον ὅτι πρόκειται περὶ ποιήματος τοῦ ποιητοῦ Ἰ. Δ. Ξουρῆ ἀποσταλέντος εἰς τὸ Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας πρὸς δημοσίευσιν.

Τὸ ποίημα, ὃπερ ἔμεινεν ἀδημοσίευτον, ἄρχεται

Πρῶτον ἀμάρτημα κακὸ εἶναι περηφάνεια
εἶναι καὶ μέγας χαλασμός καὶ πρώτη ἀπώλεια.

καὶ τελευτᾷ.

Ἡ καύχησις, παρακοή, ψόγος, ἀλαζυνεία
οἴησις καὶ ὑπόκρισις καὶ ἡ μεγαλαυχία.

1. Τρ. Εὐαγγελίδου Ἱστορία Ἀλῆ πασᾶ σ. 730.

4. Δύο φύλλα χάρτου (0,30x0,21) γεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Νίκου Βέη καὶ περιέχοντα ἀντίγραφον δύο ἐγγράφων ἀνηκόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν Ἀλεξανδροπούλων. Ἴδου πῶς ἀρχίζει ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Ν. Βέη.

« Ἀθήνησι τῇ 9ῃ Ἀπριλίου 1900.

23—Ὁδὸς Σατωμβριάνου—23

Σεβαστέ μοι Καθηγητά

Ἡ ἐκ Στεμνίτισης τῆς Ἰορτυνίας δορωμένη οἰκογένεια τοῦ ἐφέτου κ. Ι. Ἀλεξανδροπούλου ἐκέκτητο καὶ εἰσέτι κέκτηται εἰς μέγαν εἰριθμὸν διάφορα ἱστορικὰ ἐγγραφα. ἅτινα δυστυχῶς διατελοῦσιν ἀνέκδοτα.

Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων τῶν εἰς χεῖρας τῆς προμνησθείσης οἰκογενείας, ὧν, ὡς καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ παρατηρεῖτε, τὸ μὲν ἓν εἶναι πρακτικὸν δι' οὗ οἱ κάτοικοι τῆς Στεμνίτισης ἐξέλεξαν ἀρχηγόν των διὰ τὴν ἐκραγεῖσαν ἤδη ἐπανάστασιν τὸν Κ. Ἀλεξανδροπούλον, τὸ δ' ἕτερον εἶναι εὐχαριστήριον τῶν Στεμνιτσιωτῶν πρὸς τὸν Κ. Ἀλεξανδροπούλον, ὅστις, ὑπὸ σημείωσιν, τυγχάνει πάππος τοῦ ἐφέτου κ. Ι. Ἀλεξανδροπούλου.

Τὰ δύο ταῦτα ἐγγραφα ἐπιθυμῶ νὰ δημοσιευθῶσιν, εἰ δυνατὸν διὰ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας, πρὸς ἣν θὰ φροντίσω νὰ ἀποσταλῶσι τὰ ἐγγραφα ταῦτα.

Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις διετήρησα τὴν ὀρθογραφίαν τῶν πρωτοτύπων, αἱ δὲ ἀπαληλιμμένα λέξεις τῶν πρωτοτύπων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις διὰ στιγμῶν

ὅπως ὑμέτερος

Νίκος Ἀθ. Βέης»

Ἔπονται ἀμέσως τὰ ἀντίγραφα τῶν δύο ἐγγράφων φερόντων ἀμφοτέρων χρονολογίαν «κατὰ τὸ α' ἔτος τῆς ἐλευθερίας ΩΚΑ: ἀπριλ. κε'.

δ. Ἐπιστολὴν τοῦ Ν. Ι. Γιαννοπούλου γραφεῖσαν τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1903 πρὸς τὸν Σπ. Λάμπρον. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς καθίστᾳ γνωστὸν τῷ Λάμπρῳ ὅτι πέμπει «χειρόγραφον ὕλην, ὡς συνέχειαν τῆς ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσῶ δημοσιευθησομένης μελέτης μου περὶ τῶν δύο βυζαντ. Ἀλμυρῶν». Ἡ ὕλη αὕτη ἀποτελεῖται «1. Ἐκ καταλόγου τῶν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς Ἀλμυροῖς ἀνευρεθεισῶν μέχρι τοῦδε ἐπιγραφῶν, ὧν τὰ πανομοιότυπα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἐκτυπωθέντι ἤδη λιθογραφικῷ πινάκι. 2.

Ἐκ νέας ἴλης περὶ μιᾶς χριστιανικῆς σφραγίδος ἀρχαιοτάτης καὶ τινῶν βυζαντινῶν μολυβδοβούλλων καὶ 3 περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἑλμυροῦ. Ἡ ὅλη αὐτὴ μὴ δημοσιευθεῖσα τότε εἴρηται ἐν τῷ ἡμετέρῳ φακέλλῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκονται αἱ ἐξῆς ἐργασίαι τοῦ Ν. Γιαννοπούλου.

α) Τετράδιον ἐκ φύλλων 12 ($0,30 \times 0,20$) γεγραμμένων μόνον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως πλὴν τοῦ τελευταίου γεγραμμένου καὶ ἐπὶ τῶν δύο καὶ τοῦ πρώτου τελείως ἀγράφου· τὸ τετρίδιον περιέχει ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς ἐπαρχίας Ἑλμυροῦ» εἴκοσιν ἐξ χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἑλμυροῦ.

β) Δύο φύλλα χάρτου ($0,30 \times 0,20$) γεγραμμένα καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὄψεων καὶ περιέχοντα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Βυζαντιακαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν δύο Μεσαιωνικῶν Ἑλμυρῶν» δώδεκα βυζαντινὰς ἐπιγραφὰς τῶν μεσαιωνικῶν Ἑλμυρῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη ἔχει ἀντιγραφεῖ συμπληρωθεῖσα καὶ διορθωθεῖσα ἐπὶ τριῶν φύλλων χάρτου ($0,30 \times 0,20$) φερόντων τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν «Βυζαντιακαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν δύο μεσαιωνικῶν Ἑλμυρῶν».

γ) Τετράδιον ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ἑπτὰ ($0,30 \times 0,20$) γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως πλὴν τοῦ τελευταίου γεγραμμένου ἐκ τῶν δύο καὶ περιέχον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνέκδοτοι χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ βορείου μεσαιωνικοῦ Ἑλμυροῦ» τρεῖς χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς.

δ) Τετράδιον ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ἕξ ($0,30 \times 0,20$) γεγραμμένων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων καὶ περιέχον 1) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Σφραγίδες καὶ μολυβδοβούλλα τῶν δύο μεσαιωνικῶν Ἑλμυρῶν» (σ. 1—4) τὴν περιγραφὴν μιᾶς σφραγίδος καὶ 4 μολυβδοβούλλων 2) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐκκλησία Ἑλμυροῦ» (σ. 5—9) τινὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἑλμυροῦ καὶ 3) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Κατάλογος τῶν ποιμανάντων τὴν ἐπαρχίαν Ἑλμυροῦ ἐπισκόπων» (σ. 9—12) κατάλογον ἐπισκόπων τινῶν τῆς ἐπαρχίας Ἑλμυροῦ.

Αἱ ἀνωτέρω ἐργασίαι τοῦ Γιαννοπούλου ἔχουσιν ἤδη ἀλλαγῆ δημοσιευθῆ.

6. Τετράδιον ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων δώδεκα ($0,29 \times 0,20$) γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως καὶ φέρον ἐπιγραφὴν «Ἱστορικαὶ ἀελλίδες ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ Λεωνίδα Χ. Ζῶη». Τὸ τετράδιον τοῦτο ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης εἰσαγωγῆς τοῦ Ζῶη περιέχει ἀντίγραφα τεσσάρων ἐπιστολῶν

καὶ τῆς εὐχαριστηρίου διαταγῆς τοῦ Κοδριγκτῶνος μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τουρκο-αιγυπτιακοῦ στόλου.

Ἴδου ἡ εἰσαγωγή τοῦ Ζώη

« Ἱστορικαὶ σελίδες τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον εἶχομεν δημοσιεύσει ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος μίαν τῶν εἰς χεῖρας ἡμῶν περιελθουσῶν καὶ περὶ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἔροῦ ἡμῶν ἀγῶνος πραγματευομένων ἐπιστολῶν, τῶν πρὸς τὴν πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν συνδεομένων. Ἦδη, ὡς συνέχειαν τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, δημοσιεύομεν, χάριν τῆς ἱστορίας, καὶ τὰς κατωτέρω ἐπιστολάς ἐξ ὧν ἡ μὲν ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Β' στέλλεται ἐκ Ναυπλίου ὑπὸ τοῦ Λυκούργου Ι. Κριστενίτου πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Ἀνδρέαν Χ. Λόντον, ἡ δὲ ὑπὸ τὸ Γ' ἐκ Μεσολογγίου ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Ραζῆ πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ ἀδελφούς Μάνθον καὶ Ἀποστόλην Τρικουπῆ, ἡ δὲ ὑπὸ τὸ Δ' ἐκ Ναυπλίου ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ Μπούντα πρὸς τὸν Μ. Σεβαστὸν εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐπὶ συστάσει, διὰ τὸν ἐν Κερκύρα Γεώργιον Θεοχάρην, ἡ δὲ ὑπὸ τὸ Ε' ἐκ Σύρας ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Φιλοπατρίδου πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Παύρῆσιάδην. Δημοσιεύομεν δ' ἐπίσης καὶ εὐχαριστήριον διαταγὴν τοῦ ἀντιναυάρχου καὶ ἀρχηγοῦ τοῦ συμμαχικοῦ στόλου Ε. Κοδριγκτῶνος ἣν ἐξέδωκεν ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος « Ἀσίας » ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυαρίνου, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον καταστροφὴν τοῦ τουρκο-αιγυπτιακοῦ στόλου. Ἐν τέλει τῆς ἐν τῇ Ἱταλικῇ γεγραμμένης διαταγῆς ταύτης εὐρηται καὶ σημειώσεις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων τοῦ συμμαχικοῦ καὶ τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου καὶ τῶν φονευθέντων καὶ πληγωθέντων συμμάχων».

7. Ἐπιστολὴν γραφεῖσαν τῇ 5ῃ Μαρτίου 1904 ἐκ Μεσσήνης τῆς Ἱταλίας, δι' ἧς δίδονται τῷ Λάμπρῳ πληροφορίαι τινές περὶ τῆς ἐν Μεσσήνῃ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ παροικίας, ἀναγγέλλεται δὲ ἡ ἀποστολὴ δύο σχετικῶν φυλλαδίων «τὰ ὅποια ἀντὶ πολλῶν παρακλήσεων ἀπέσπασα παρὰ τοῦ κατόχου καὶ ἐπὶ ρητῇ ὑποσχέσει ἐπιστροφῆς αὐτῶν». Σὺν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὑπάρχει φύλλον χάρτου περιέχον σημειώσεις τινὰς τοῦ Λάμπρου ἰδιοχείρως γραφεῖσας καὶ ἀναφερομένας εἰς τὴν κοινότητα καὶ ἐκκλησίαν τῆς Μεσσήνης. Αἱ σημειώσεις αὗται ἔχουσι σταχυολογηθῆ ἐκ τοῦ ἔργου «*Ragioni dei Greci ortodossi residenti in Messina contro il sacerdote Matranga*».

5. Ἐνός φύλλα χάρτου (0,30 Χ 0,20) περιέχοντα τὰς ἀκολουθοῦσας εἰδήσεις περὶ τῆς κατὰ τὸ 1777 γενομένης ἐκδόσεως τοῦ Ὁδηγοῦ τοῦ Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καὶ τοῦ Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ καὶ Ραΐθου, εἰς ὃν ἀφιερῶνται ἡ ἐκδοσις αὕτη.

«Βιβλίος ἡ καλουμένη Ὁδηγὸς τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καὶ Ἐπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας πρὸς τὰς ἐπενεχθεῖσας αὐτῷ ἐρωτήσεις παρὰ τινῶν περὶ διαφόρων κεφαλαίων τὰς λύσεις καὶ ἀποκρίσεις ἐκ τῶν θείων γραφῶν ποιησάμενος. Νεωστὶ τυπωθεῖσα καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας διορθωθεῖσα ἀφιερῶνται δὲ τῷ πανιερωτάτῳ ἀγιωτάτῳ τε καὶ Θεοσεβεστάτῳ Ἁγίῳ Ἀρχιεπισκόπῳ τοῦ ἁγίου καὶ Θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ καὶ Ραΐθου ὑπερίτῳ Κῶ Κῶ Κυρίλλῳ. Σπουδῆ μὲν καὶ ἐπιστάσις τοῦ Πανοσιωτάτου Πρωτοσυγγέλου τῆς Α. Ε. Κυρίου Ματθαίου τοῦ Κρητὸς κ. τ. λ. ἀφ' ὧν ἐνετίησι 1777 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων».

Τὸ βιβλίον τοῦτο καταστάν ἤδη σπίνον· σημειοῦμεν ὅτι Ἀναστάσιος μὲν ὁ Σιναΐτης ὁ ἀκμάσας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ περὶ τὸ 534, ἐχειροτονήθη Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ὁ δὲ Κύριλλος, ὁ Σινᾶ καὶ Ραΐθου Ἀρχιεπίσκοπος, ὑπῆρξεν εἰς τῶν Λογίων Κληρικῶν τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. Οὗτος μεταβὰς τῷ 1773 εἰς Νεάπολιν καὶ μέινας ἐπὶ τρία ἔτη ἐσεβάσθη ὑπὸ τε τῶν Ὁμογενῶν καὶ τῶν ἐκεῖ ἑτεροδόξων. Ὅθεν συνέταξε χάριν τῶν Ὁρθοδόξων ἀκολουθίαν εἰς τὸν προστάτην τῆς πόλεως ἐκείνης Ἱερομάρτυρα Ἰανουάριον, τὸν ὑπὸ μὲν τῶν Δυτικῶν πανηγυριζόμενον τῇ 7)19 τοῦ Σεπτεμβρίου ὅτε τελεῖται ἐν Νεαπόλει καὶ τὸ πολυθρύλητον θαῦμα Miracolo di San Gennaro, ὑπὸ δὲ τῶν ὀρθοδόξων τῇ ΚΑ' τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἐορταζόμενον. Ἡ ἀκολουθία αὕτη ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ τιλοφορουμένη «Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Ἰανουαρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ψάλλεται δὲ τῇ ΚΑ' τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἐν πάσαις ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις, καὶ ἐξαιρέτως ἐν τῇ Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας, διὰ τὸ εἶναι τὸν ἅγιον Ἰανουάριον προστάτην καὶ φύλακα τῆς πόλεως ταύτης· παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ ὄρους Κυρίου Κυρίλλου κτλ. ἐνετίησιν 1776 ἀφ' ὧν παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι.

Τῇ ἀκολουθίᾳ ταύτῃ συνεξεδδόθησαν καὶ τρεῖς λόγοι ἐγκωμιαστικοὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου ἐν τῇ ἐν Νεαπόλει ὀρθοδόξῳ Ἑλλ. ἐκκλησίᾳ ἐκφωνηθέντες (1773-1774), ὁ μὲν εἰς τὸν ἅγιον Ἰανουάριον

οἱ δὲ ἕτεροι εἰς τὴν ὁγίαν Αἰκατερόην. Ἐπὶ τῶν λόγων τούτων ὁ φιλόσοφος Ἱεράρχης λέγει

• Παρακάλεισον Ἁγία τοῦ Θεοῦ νὰ ἐλεήσῃ ὁ νυμφίος σου Χριστὸς ὅλον τὸ γένος τὸ Χριστιανικόν, ὅτι ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἐγεννήθημεν ὄνειδος καὶ ἐξουθένημα τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, ἐμισήθημεν καὶ ἐκαταφρονήθημεν ἀπὸ ὅλων· μὴ εἰπωσιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, ποῦ τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τοῦς ὄρατοῦς καὶ ἀοράτους ἐχθροῦς. Φύλαττε ἅγια τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς γαληνοτάτους Βασιλεῖς τῆς Βασιλείας ταύτης λάλησον εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀγαθὰ ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ οἴκου σου. Φύλαττε ἅγια τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἐκλαμπροτάτους Ὀφφικιαλίους τοῦ βασιλικοῦ ῥεγγιμέντου τοῦ Μακεδονικοῦ, τοὺς ἐλεοῦντας καὶ διακονοῦντας ἡμᾶς κτλ. »

Τὸ αἶτιον τῆς ἐν Νεαπόλει τριετοῦς διαμονῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου, διαρρήδην ἐξηγεῖται ἐκ τοῦδε τοῦ ἐγγράφου συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίλλου

• Εἰς τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους ἑβδομήκοντα δύο διαρευνῶντες εὔρομεν τὰ χρυσόβουλλα ἡράμματα τῆς Ἰσπανίας, ὅπου διαλαμβάνουσι τὸ ἔλεος, ὅπου ἐδίδετο πρὸ τσοσέτων χρόνων εἰς τὸ ἱερὸν ἡμῶν Μοναστήριον ἀπὸ τὸ Κοιμέριχ τῆς Μεσσήνης σκοῦδα ἡΘΘ καὶ εἶδομεν, ὅτι ἀπὸ τοῦς ἀπ' δέν ἔδωκε τίποτε. Ὅθεν συσχεψάμενοι μετὰ τῶν πατέρων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπόρθηκεν εἶλογον, ἵνα ἀπέλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ τοιοῦτου ἔλεους, ἵσως καὶ δυνηθῶμεν νὰ τὸ λάβωμεν, ἢ κἂν νὰ τὸ ἀνακαυθίσωμεν ὅπου νὰ εἴδεται εἰς τὸ ἔξῃς. Κατελθόντες τοίνυν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐβαρκαρίσθημεν διὰ τὴν Βενετίαν, ὅπου παράγενόμενοι ἐσυμβουλεύθημεν τοὺς ἐκεῖσε ἄρχοντας γραμματικοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες εἶπον, ὅτι συμφέροι νὰ εἰσέλθωμεν εἰς Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας νὰ κάμωμεν μίαν δοκιμὴν καὶ ἴσως κατορθώσωμεν κάτι τί, εἰ δὲ μὴ εὐγαίνομεν ἀπὸ μίαν ἄγνοια καὶ ὄχι ἄλλο. Ἐκινίσσαμεν οὖν ἀπὸ Βενετίας καὶ διελθόντες τὴν Ἰταλίαν ἐφθάσαμεν εἰς Νεάπολιν ὅπου παρασταθέντες εἰς τὴν βασιλικὴν Σεκρεταρίαν ἐδώσαμεν τὴν ἀναφορὰν μας καὶ ἐξεδόθη πρόσταγμα ἵνα ἐρευνηθῇ ἡ ὑπόθεσις ἀπὸ τοῦς βασιλικοῦς Κώδικας ὅπου εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἀρχίβιον τοῦ Πανόρμου τῆς πέραν Σικελίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ πράγματα εἰς τὴν Εὐρώπην πηγαίνουν εἰς μάκρος μὲ τὸ σήμερον καὶ μὲ τὸ αὔριον ἕως νὰ ἐξετάσουν καὶ νὰ μάθουν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ἀπέρασαν χρόνοι τρεῖς. Ἀφοῦ δὲ εἶδαν καὶ ἐβεβαιώθησαν ὅτι εἶναι ἀληθινὰ τὰ πράγματά μας καὶ δικαία

ἡ ἀναφορά μας, βλέποντες μίαν ἰσὴν σοῦμαν συνηγμένην εἴκοσι ἕξ χιλιάδες σκοῦδα, ὅπου κίνοισιν εἰς ὀγδοήκοντα χρόνους ἀπερασμένους, ὁ τοῦ δὲν ἔδωσαν τίποτε, γρόσια Τούρκικα ἐξήντα χιλιάδες, τοὺς ἐφάνη βαρὺ καὶ δύσκολον νὰ δώσουν καὶ ἐξηγεῖσαν τρόπον νὰ ἀποφύγουν αὐτὸ τὸ βάρος. Ὅθεν ἐγράψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ ἰδικοῦ τους μινίστρον ἵσως νὰ εἴδῃ αὐτὸς τὸν τρόπον, καὶ τὸν ἐβρήκεν ὁ θεοκατάρτος, γράφοντας πολλὰ κακὰ καὶ ἐναντία διὰ λόγου μας, πῶς εἴμασθεν σχισματικοὶ καὶ ἐχθροὶ τοῦ Πάπα τους, καὶ οὔτω μᾶς ἀπόβαλαν χωρὶς νὰ μᾶς δώσουν οὐδὲ ὀβολόν, εἰς τρόπον ὅπου ἐχάσαμεν τοὺς κόπους μας καὶ τὰ ἐξοδα μας καθήμενοι καὶ φυλάττοντες ἐκεῖσε τρεῖς χρόνους ματαιῶς καὶ ἀσκοφελῶς μὲ τὴν ψευδῆ καὶ πεπλασμένην ἐλπίδα, ὅπου μᾶς ἔδιδαν οἱ ψεύσταις καὶ θεομπέκταις.

» αφοη'. Αὐγούστου α'.

» Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινάιοι Ὅρους Κύριλλος»

Ἦ Κύριλλος ἀρχιεράτευεν ἀπὸ τοῦ 1759-1790.